

Dr Momčilo MITROVIĆ
Institut za noviju istoriju Srbije
Beograd

DR BLAGOJE NEŠKOVIĆ – IBEOVAC

Dr Blagoje Nešković prvi put je srpskoj javnosti predstavljen 11. aprila 1945. godine, nakon obrazovanja Vlade Srbije. U *Politici* je tada napisano da je rođen u Kragujevcu 11. februara 1907. godine, i da je gimnaziju završio u Beogradu, a Medicinski fakultet Beogradskog univerziteta 1933. godine. Novine su prenele da je bio u redovima napredne i borbene univerzitetske omladine. U Španskom građanskom ratu učestvovao je kao lekar bataljona Đuro Đaković 129. međunarodne brigade. Po povratku u Beograd bio je lekar. Napadom Nemačke na Jugoslaviju, Nešković se povlači u ilegalu. Organizuje i priprema otpor protiv okupatora u Srbiji. Od 11. decembra 1941. godine član je Glavnog narodnooslobodilačkog odbora, član AVNOJ-a, i ASNOS-a. Posle oslobođenja jedan je od organizatora JNOF-a Srbije i sekretar njegovog Izvršnog odbora. Kao što se vidi u prvom predstavljanju javnosti Blagoju Neškoviću nije pomenu-ta nijedna partijska funkcija. Zna se, međutim, pouzdano da je, uz lekarsku praksu, bio politički radnik, član KPJ od 1935. godine i sekretar PK KPJ za Srbiju, posle oslobođenja bio je sekretar CK KP Srbije i predsedik Vlade do 1948. godine. Zatim od 1952, podpredsednik Vlade FNRJ.

Blagoje Nešković je nesumnjivo imao veliki uticaj na politički i društveni život Srbije do 1952. godine. Kao ilustraciju navodimo primer sa Drugog kongresa Narodnog fronta Srbije, održanog marta 1948. godine kada je jedan od diskutanta rekao i sledeće: Mi imamo slavne sinove kao što su Maršal Tito i Blagoje Nešković (burno pljeskanje u kongresnoj dvorani).¹ Tik uz Maršala ili odmah do njega moglo se tumačiti višeznačno, a moglo je i značiti prevelik uticaj.

Blagoje Nešković je jedan od retkih lidera čije je ime nosila ulica u Beogradu. Radi se o ulici Vojvode Gligora, koja se tako zvala 1928–1948. godine,

---

¹ *Drugi Kongres Narodnog fronta Srbije*, Beograd, 1948, str. 80.

od kada je sve do 1952. nosila njegovo ime. Posle njegovog povlačenja ulica je preimenovana u Ustaničku.² Ovome treba dodati i činjenicu da je Blagoja Neškovića već 1947. godine kritikovao Josip Broz Tito zbog „mlake politike” razređivanja otkupnih kvota u Vojvodini. Mala enciklopedija „Prosvete” kaže da se Blagoje Nešković 1952. godine povukao iz političkog života i posvetio naučnom radu. Bio je naučni savetnik i upravnik Laboratorije za eksperimentalnu onkologiju Medicinskog fakulteta u Beogradu.³ Dokument koji se čuva u Arhivu grada Beograda⁴ jasno pokazuje da se radi o kvalifikaciji Blagoja Neškovića kao pripadnika ibeovske ideologije. Umro je 1986. godine.

Jedna od mogućih teza, kojoj tek predstoji da bude dokazana ili opovrgnuta, da je Blagoje Nešković, uz Sretena Žujovića u Srbiji i istaknute srpske kadrove u Hrvatskoj Rada Žigića, Čanicu Opačića i Duška Brkića bio žrtvovan, kao ibeovac, radi eliminacije iz političkog života, odnosno slabljenja srpskih kadrova u Komunističkoj partiji Jugoslaviji.

---

² Zapisnici INO Grada Beograda 1944–1945. godina, Beograd, 1979, str. 640.

³ Mala enciklopedija „Prosvete”, K–P, 2, Beograd, 1978, str. 660.

⁴ Arhiv grada Beograda, Fond Gradski komitet KPS, fasc. 308.

ГРАДСКОМ КОМИТЕТУ СКС

БЕОГРАД

Достављамо вам обавештење и одлуку Извршног комитета ЦК Савеза комуниста Југославије од 27 новембра о.г. о случају Благоја Нешковића.

Овај материјал можете умножити у онолико примерака колико вам је потребно, али водите рачуна да не иде ван оквира организације Савеза комуниста. Комитетима на вашем терену нисмо послали и молимо вас да им ви доставите.

**ЗА ЦЕНТРАЛНИ КОМИТЕТ ЦК
СРБИЈЕ**

**ОБАВЕШТЕЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈАМА САВЕЗА КОМУНИСТА
ЈУГОСЛАВИЈЕ О СЛУЧАЈУ БЛАГОЈА НЕШКОВИЋА**

Доставља се на знање свим члановима СКЈ:

1) „Обавештење свим партиским комитетима о случају Благоја Нешковића”, које је Политбироу ЦК КПЈ упутио 21 октобра 1952 године.

2) „Саопштење организацијама Савеза комуниста о одлуци Извршног комитета ЦК СКЈ од 27 новембра 1952 године о случају Благоја Нешковића”.

Оба ова документа прочитати као обавештење на редовном састанку свих основних организација СКЈ и свих комитета СКЈ.

1) *Обавештење свим партиским комитетима о случају Благоја Нешковића*

Крајем септембра ове год. Политбироу ЦК КП Србије донео је једногласан закључак да постави пред Политбироом ЦК КП Југославије држање и рад Благоја Нешковића. У вези с тим Политбироу ЦК КП Србије упутио је Политбироу ЦК КПЈ писмо у коме износи разлоге који су га руководили да покрене то питање. У писму Политбироу ЦК КП Србије детаљно се излажу чињенице из којих се види да се Нешковић стално и озбиљно колебао после резолуције Коминформа 1948 године, у питању борбе наше Партије и наших народа против покушаја Совјетске владе да подјарми нашу земљу, а покушавајући при том да то своје држање прикрије некаквим тобожњим „тактичким разлозима” од партиске линије.

Непосредни разлог покретању питања Благоја Нешковића били су избори за делегата за Шести Конгрес КПЈ. У свом писму Политбиро ЦК КП Србије наглашава да његову кандидатуру не може подржати а да партиској организацији у којој би се он евентуално кандидовао не изнесе отступање и колебање Нешковићево у тако судбоносном питању као што је борба против Коминформа, а у вези с тим такође излажу и слабости и грешке које је Нешковић испољавао и пре Резолуције Информбироа.

Политбиро ЦК КПЈ са своје стране такође је имао намеру да покрене Нешковићево питање јер су му његов став и држање били познати; па је прихватио иницијативу и побуде Политбироа ЦК КП Србије и образовао комисију од другова Милована Ђиласа, Александра Ранковића, Цане Бабовић и Душана Петровића-Шана и ставио јој у задатак да испита поменути случај.

У току рада поменуте комисије с Нешковићем, овај је потврдио да је код њега постојало „тактизерство”, „политиканство” и „ситни практицизам” у односу на агресивну политику Совјетске владе према нашој земљи што је – његовом кривицом – и довело до његовог издвајања из колектива Политбироа ЦК КПЈ. Нешковић такву своју „линију” правда тобожњом својом „бригом” да „преопштри ставови” „према Русима” не би изазивали колебање неких људи, а да се он иначе слагао и слаже с политиком руководства. „Ја нисам одговорио задатку и поверењу Партије, рекао је Нешковић пред комисијом, и зато нисам заслужио да будем у руководству”.

У својој писменој изјави, упућеној ЦК КПЈ, а у вези с радом поменуте комисије Нешковић – између осталог – каже: „Моје примедбе и изјаве биле су не само неумесне, него су објективно водиле ка слабљењу будности према колебљивим елементима и замаскираним коминформовцима, могле су да воде слабљењу наше борбе против Коминформа уопште... Ја нисам помагао Партију у ликвидацији мојих штетних схватања, иако ми је пружена могућност... Од почетка 1951 године партиско руководство је предузело извесне мере будности према мојим грешкама, а преко тога и према мени као политичком раднику. Сматрам да су те мере биле потпуно оправдане, јер сам својим грешкама и својом несамокритичношћу према њима онемогућио да партиско руководство тада расчисти мој случај. Све веће моје изоловање од активног свакодневног рада није била моја жеља, али је последица моје несамокритичности. Мислим да узроци мојих грешака које сам изложио, проистичу из мог уског практицизма, из чега је проистекло шитко тактизерство, што је у ствари опортунизам по неким од питања начина борбе против Коминформа, а да је

на тој основи почивала моја несамокритичност... На основу свега сматрам да не заслужујем да будем у руководству наше Партије”.

У вези са свим тим, Политбиро ЦК КПЈ усвојио је предлог поменути комисије, који се иначе подударао са ставом Политбироа ЦК КП Србије, а наиме; да не може да подржи евентуалну Нешковићеву кандидатуру за делегата за Шести Конгрес, а да истовремено не упозна партиску организацију која би га бирала о читавом његовом случају. То је саопштено и Нешковићу, па је на тај начин отпало његово кандидовање за делегата за Шести Конгрес, а тиме и његово учешће на самом Конгресу. Комисија је стекла утисак да Нешковић није искрено пред њом изнео стварне разлоге свог издвајања од партијског руководства и својих „тактичких разлога” у тако крупном питању као што је борба против Коминформа. А пошто такође нису испитани до краја ни сви случајеви таквог његовог држања према борби Партије против Коминформа, на основу којих би се једино и могао донети коначни и документовани закључак о стварним Нешковићевим побудама; а пошто такође нису испитане ни раније грешке и слабости Нешковићеве, које је у свом писму покренуо и Политбиро ЦК КП Србије, без чега је немогуће добити коначну слику о њему као комунисти (главни моменти у томе су ови: да је Нешковић нетачно обавестио Партију како је активно радио све до 1926 године и да је на тај начин избегао да призна да је био пасиван у периоду шестојануарске диктатуре, тј. од 1929 до 1936 године, затим Нешковићеве грешке и неправилности и његово упорно и дуготрајно инсистирање на линији супротној од линије ЦК КПЈ и остале партије у току рата, његов груби и недругарски однос према кадровима и неколективности у раду), – на основу свега тога комисија је предложила Политбиру ЦК КПЈ да се настави испитивање Нешковићевог случаја и тај рад преда с читавим досадашњим материјалом, будућем, на Конгресу изабраном руководству. Политбиро ЦК КПЈ усвојио је ове предлоге и разлоге комисије.

Према томе, Благоје Нешковић се налази под партиском комисијом и када она буде обавила свој посао, партиско чланство ће бити о читавом случају обавештено.

Партиским комитетима се упућује следеће писмо као информација, с тим што су дужни да с њим благовремено упознају и делегате за Шести Конгрес КПЈ који се налазе на њиховој територији.

У Београду

21 октобра 1952 год.

Политички биро
Централног комитета КПЈ

2) Саопштење организацијама Савеза комуниста о одлуци Извршног комитета ЦК СКЈ од 27 новембра 1952 године о случају Благоја Нешковића

Комисија по случају Благоја Нешковића, састављена од другова Милована Ђиласа, Александра Ранковића, Спасенија Бабовић и Душана Перовића Шана, која је радила пре Шестог Конгреса, наставила је у истом саставу – на основу одлуке Извршног комитета Централног комитета СКЈ – завршила рад и поднела писмени и усмени извештај Извршном комитету.

На основу једногласног извештаја те комисије, састављеног на основу докумената, изјава читавог низа одговорних другова и саслушања самог Нешковића, Извршни комитет је једногласно дошао до следећег закључка:

Да је Благоје Нешковић имао од Резолуције Коминформа против КПЈ и наше земље прокоминформовски став, који је покушавао да прикрије тобожњим тактичким разликама с партиском линијом. Тај прокоминформовски став Благоја Нешковића испољавао се у његовим наступима и у дискусијама с појединим друговима. Тако се, на пример, по питању одбране земље у случају напада Совјетског Савеза и његових сателита, Нешковић није устручавао да у дискусијама реагира на начин који је недвосмислено потврђивао не само његову колебљивост и нејасност у том питању, него потпуно капитуланство. По питању критике појединих идеолошких поставки Стаљинових Нешковић се, посред осталог, чак 1950 године позивао у свом чланку на Стаљина, и ако је наша Партија већ много раније била открила Стаљинов ревизионизам и отпочела борбу против њега. Тиме је он очевидно покушао да отежа идеолошку борбу КПЈ против Коминформа. Нешковић се ограђивао од говора и чланака појединих чланова руководства у питањима одбране наше земље од коминформовског притиска, иако су ови говори и чланци били правилни и били усмерени на мобилизацију Партије и народа за одбрану независности и за изградњу социјализма. Он је то ограђивање отворено стављао до знања политбироу ЦК КПЈ, а и појединим другим функционерима КПЈ. Нешковић је то чинио у периоду најжешћег совјетског притиска и кампање против наше земље (1949). Шта више, Нешковић се у периоду фамозног Рајаковог процеса, који је до краја открио чудовишни злочиначки и освајачки карактер политике совјетске владе према нашој земљи, супротстављао оправданим сумњама појединих другова у веродостојност сличних процеса у самом Совјетском Савезу, чиме је, у ствари, слабио борбу и против самог Рајаковог процеса и отежавао раскринкавање постојећег стања у СССР-у и злочиначке, антидемократске и анти-

социјалистичке политике совјетске владе. Нешковић је у својим говорима и чланицама увек заступао „нешто” друкчију, „блажу” линију од осталих чланова руководства, па и од просечних чланова Партије. Он је стално систематски „заостајао” за по читав период у својим ставовима иза већ испољених и утврђених ставова руководства и осталих комуниста. Нешковић је, даље, у периоду совјетске економске блокаде заступао изван руководства став да не треба узимати зајмове од Запада, тобоже под изговором да нас западни империјалисти могу прогутати, какав став је у ствари могао само ићи на руку политици совјетске владе која је ишла за економском и другом изолацијом наше земље, а значило је и клеветање спољне политике наше Владе, која је доследно стајала и остала на принципима очувања независности земље и осигурања њеног социјалистичког развитка.

Укратко, приказујући се као да је на линији Партије и као да се слаже с њом, Нешковић је у ствари систематски заступао опортунистички, капитулантски став пред притиском Коминформа, срозавајући се у ствари у сваком периоду борбе на прокоминформовске ставове.

Карактеристично је да Нешковић, иако је, како сам каже, приметио да су још од Петог Конгреса другови почели да заузимају резервисан став према њему због његових прокоминформовских ставова, никада није поставио пред руководством захтев да се његово питање расчисти, него се сам изоловао од партиског руководства и у опште од водећих другова и осталих комуниста. Нешковић је, како се види, избегавао покретање свог питања верујући да његови прокоминформовски ствови неће бити уочени и разоткривени и да ће ипак моћи, упркос њима, да остане не само у редовима комуниста него и на водећем месту у покрету.

Извршни комитет, на основу извештаја комисије, сматра да овакав став Нешковићев у тако тешкој ситуацији за социјализам у нашој земљи и независност земље није случајан, већ да је резултат Нешковићевог опортунизма и његових слабости као комунисте. Како је комисија непобитно утврдила Нешковић је у периоду Шестојануараске диктатуре фактички отпао од покрета и био ликвидатор, а у периоду рата је, будући својом кривицом дуго времена одвојен од ЦК КПЈ, упорно спроводио опортунистичку линију, коју је ЦК КПЈ још у току рата критиковао. Тај опортунизам Нешковићев је нарочито оштро дошао и морао доћи до изражаја баш у тако тешкој, најтежој ситуацији за наш револуционарни покрет и нашу земљу, какав је наступио с нападом СССР-а и његових сателита 1948 године и касније.

Нешковић је био неколективан, бирократа, груб и самовољан у раду и у односу с људима, због чега је био више пута критикован.

Извршни комитет ЦК КПЈ одлучио је на својој средници од 27 новембра 1952 године, да се Благоје Нешковић искључи из Савеза Комуниста Југославије због прекоинформовског става.

(М. П.)

ИЗВРШНИ КОМИТЕТ
ЦЕНТРАЛНОГ КОМИТЕТА
САВЕЗА КОМУНИСТА ЈУГОСЛАВИЈЕ